Οδηγός υλοποίησης 1ης βιντεοπαρουσίασης

ΤΑ ΓΕΝΕΘΛΙΑ

Πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης
για τον λύκο στην Πάρνηθα και την Ελλάδα

Ο ΑΓΑΠΗΜΕΝΟΣ ΜΟΥ ΗΡΩΑΣ...Ο ΛΥΚΟΣ!

Σύντομη περιγραφή

Στο 1ο μέρος της αφήγησης πρωταγωνιστεί ο Σάββας με την παρέα του: τη Λίνα, την Άννα και τον Μάριο. Πλησιάζουν τα γενέθλια του Σάββα, ο οποίος γίνεται 5 χρονών. Ο Σάββας έχει έναν αγαπημένο ήρωα, τον λύκο, και έχει την ιδέα να γιορτάσει τα γενέθλιά του με τους φίλους του κάνοντας μια εκδρομή στο βουνό της Πάρνηθας. Ο τόπος που διαδραματίζεται η ιστορία στο 1ο μέρος του Κεφαλαίου *ΤΑ ΓΕΝΕΘΛΙΑ* είναι το σπίτι του Σάββα.

Στο 2ο μέρος εμφανίζονται οι ήρωες της παράλληλης αφήγησης, μια αγέλη λύκων, που ζει στην Παρνηθα. Με αφορμή τα γενέθλια του πρωταγωνιστή, που είναι το νεαρό λυκάκι, ξεκινά μια συζήτηση μεταξύ των μελών της αγέλης για την επανεμφάνιση του λύκου στην Πάρνηθα. Ο τόπος που διαδραματίζεται η ιστορία εδώ είναι η φωλιά των μικρών λύκων στο δάσος και αρκετά μακριά από εκεί που βρίσκεται η παρέα του Σάββα.

Στόχοι

- Να ενημερωθούν τα παιδιά για τους κανόνες επίσκεψης στον Εθνικό Δρυμό της Πάρνηθας.
- Να κατανοήσουν ότι η Πάρνηθα είναι βιότοπος άγριων ζώων, όπως ο λύκος.

Θεματικές ενότητες της 1ης βιντεοπαρουσίασης

Τα ζητήματα που αναδεικνύονται είναι:

- Η κατάλληλη προετοιμασία για την επίσκεψη στο βουνό και, ιδιαίτερα, σε έναν Εθνικό Δρυμό, όπως η Πάρνηθα, ο οποίος διέπεται από συγκεκριμένους και αυστηρούς κανόνες λειτουργίας.
- Η επανεμφάνιση των λύκων στην Πάρνηθα.
- Η παρουσία του είδους στην Ελλάδα.
- Η Πάρνηθα ως βιότοπος του λύκου.

Το περιεχόμενο της 1ης βιντεοπαρουσίασης

Σκηνή 1η:

Η ιστορία ξεκινά με το τηλεφώνημα του Σάββα στους φίλους του. Βρίσκεται στο δωμάτιό του και συνομιλεί μαζί τους.

Πρόταση διδακτικής αξιοποίησης:

Δημιουργική αφήγηση: Τα παιδιά μπορούν να παρατηρήσουν τα αντικείμενα του δωματίου στο σπίτι του Σάββα (π.χ. αφίσα λύκου, σκυλάκι, η μπλούζα του Σάββα). Πριν συνεχιστεί η ανάγνωση από τον/την εκπαιδευτικό, τα παιδιά μπορούν να υποθέσουν τη συνέχεια της ιστορίας μέσα από ερωτήσεις του/της εκπαιδευτικού.

Σκηνή 2η:

Την ημέρα της εκδρομής εμφανίζονται όλοι οι χαρακτήρες της ιστορίας έξω από το σπίτι και προετοιμάζονται.

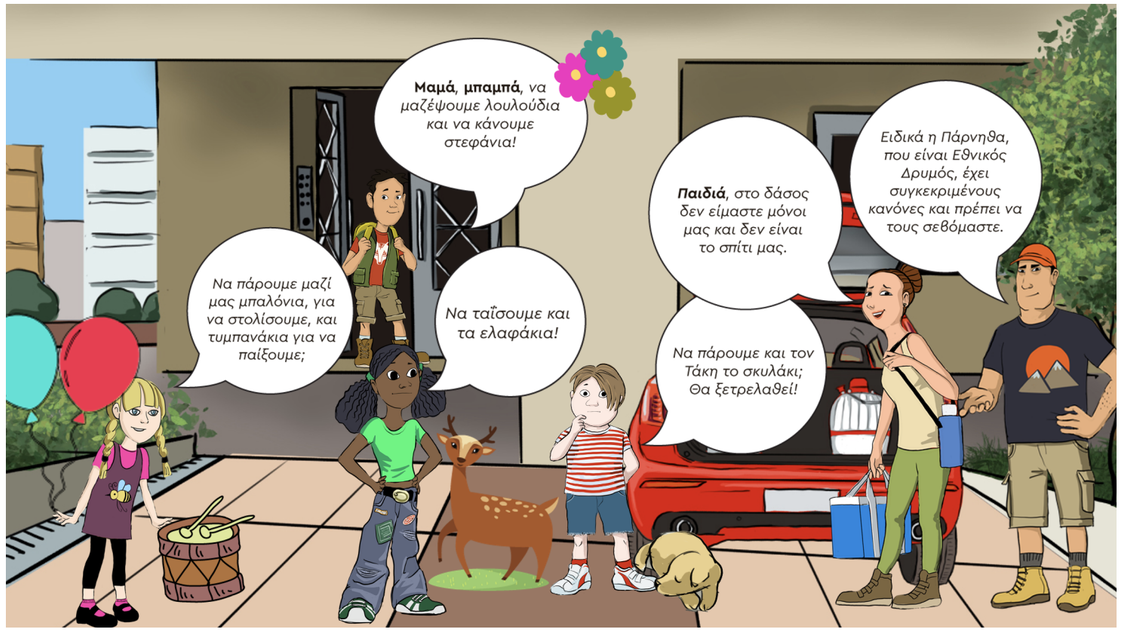

Πρόταση διδακτικής αξιοποίησης:

Είναι σημαντικό να έχουμε υπόψη μας πως η Πάρνηθα είναι Εθνικός Δρυμός και διέπεται από αυστηρούς κανόνες λειτουργίας, τους οποίους κάθε επισκέπτης οφείλει να τους γνωρίζει και να τους σέβεται. Είναι, επίσης, σημαντικό να γνωρίζουμε ότι, όταν θέτουμε κανόνες στα παιδιά, θα πρέπει να εξηγούμε και γιατί τίθεται ο κάθε κανόνας. Εφόσον, λοιπόν, κατανοήσουν τη λογική αιτιότητα των κανόνων, επιτυγχάνουμε και τον διδακτικό στόχο να τους εφαρμόσουν με τη βοήθεια πάντα των ενηλίκων -μέσα από ενισχύσεις και ορθά διατυπωμένες κατευθύνσεις- (βλ. τη Θεματική Ενότητα «Φυσικές Επιστήμες» στο Θεματικό Πεδίο «Παιδί και Θετικές Επιστήμες» του Προγράμματος Σπουδών για την Προσχολική Εκπαίδευση (2021). Στα Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα διατυπώνεται η εξής Στάση: «(Τα παιδιά) Να σέβονται τα έμβια όντα και να οργανώνουν δράσεις ευαισθητοποίησης για την προστασία της ζωής και της φύσης.»).

Σκηνή 2η:

Θεματική ενότητα:
Ζητήματα επισκεψιμότητας στον Εθνικό Δρυμό της Πάρνηθας

Στην αφήγηση αναφέρονται μόνο μερικές από τις συμπεριφορές και συνήθειες που έχουν παρατηρηθεί από επισκέπτες, όπως:

1.

Τα ζώα συντροφιάς. Είναι συχνό φαινόμενο η επίσκεψη σε οργανωμένους χώρους αναψυχής στον Εθνικό Δρυμό της Πάρνηθας μαζί με κάποιο ζώο συντροφιάς, παρόλο που απαγορεύεται. Ένα ζώο συντροφιάς μπορεί να κινδυνεύσει από την παρουσία άλλων άγριων ζώων και τα άγρια ζώα μπορεί επίσης να επηρεαστούν αρνητικά. Ένα άλλο ζήτημα είναι και η εγκατάλειψη ζώων συντροφιάς από τους ιδιοκτήτες τους. Πέραν του γεγονότος ότι η εγκατάλειψη ενός ζώου συντροφιάς είναι ποινικά κολάσιμη και ανθρωπιστικά μη αποδεκτή, υπάρχουν περιπτώσεις που εγκαταλελειμμένα σκυλιά οργανώνονται σε αγέλες και, προκειμένου να βρουν τροφή, επιτίθενται στα ελάφια του Δρυμού σκοτώνοντάς τα.

Σκηνή 2η:

Το τάισμα των ελαφιών και άλλων άγριων ζώων*.
Άλλο συχνό φαινόμενο που παρατηρείται είναι οι επισκέπτες της Πάρνηθας να πλησιάζουν και να ταΐζουν τα νεαρά ελάφια κυρίως. Το ελάφι είναι άγριο ζώο και η πρακτική του ταΐσματος από τους επισκέπτες δημιουργεί στο είδος σοβαρά προβλήματα, όπως η υπερβολική εξοικείωσή του με τον άνθρωπο αλλά και προβλήματα υγείας από το είδος των ακατάλληλων τροφών που καταναλώνει. Ο πληθυσμός του κόκκινου ελαφιού (*Cervus elaphus*) στην περιοχή συνιστά μοναδικό γενετικό απόθεμα και η επιβίωση του είδους κρίνεται απαραίτητη. Χαρακτηρίζεται ως «Κρισίμως Κινδυνεύον» στο *Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας*, δηλαδή μπορεί να αντιμετωπίσει κίνδυνο εξαφάνισης στο άμεσο μέλλον. Αποτελεί, επίσης, προστατευόμενο είδος βάσει της Ευρωπαϊκής Οδηγίας για τα είδη και τους τύπους οικοτόπων 92/43/ΕΟΚ και εντάσσεται στο Παράρτημα ΙΙΙ της Συνθήκης της Βέρνης. Τόσο ο Εθνικός Δρυμός Πάρνηθας, όσο και άλλοι δημόσιοι φορείς επιδιώκουν την ενημέρωση των επισκεπτών προκειμένου να σταματήσει το φαινόμενο αυτό.

2.

ΦΟΡΕΑΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΔΡΥΜΟΥ ΠΑΡΝΗΘΑΣ, Τάισμα Ελαφιών | Επιπτώσεις ανθρώπινων δραστηριοτήτων στον πληθυσμό των ελαφιών, βίντεο.

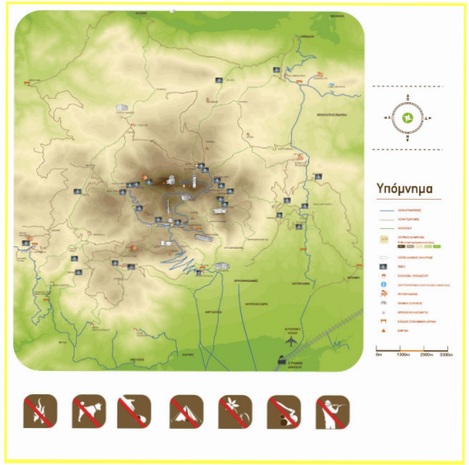

Πηγή: ΟΦΥΠΕΚΑ

Δήμος Αχαρνών και Δασαρχείο Πάρνηθας: sos Μη ταΐζετε τα ελάφια

Πηγή: Aspaonline

*Τα τελευταία χρόνια παρατηρούνται και κάποιες περιπτώσεις ταΐσματος και άλλων άγριων ζώων με στόχο τη φωτογράφισή τους. Η άγρια ζωή, δεν είναι θέαμα και οι πρακτικές αυτές απαγορεύονται και είναι επικίνδυνες και για τους ανθρώπους και για τα άγρια ζώα.

Σκηνή 2η:

Η συγκέντρωση μεγάλου αριθμού επισκεπτών στον Εθνικό Δρυμό. Στην ιστοσελίδα του ΟΦΥΠΕΚΑ αναφέρεται:

> *Οι έντονοι ρυθμοί της ζωής του σύγχρονου ανθρώπου έχουν αυξήσει τη ζήτηση για αναψυχή, με αποτέλεσμα τον αυξανόμενο αριθμό επισκεπτών στο Δρυμό, γεγονός που έχει πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα. Τα πλεονεκτήματα είναι η άμεση επαφή του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον και η ευαισθητοποίησή του σε θέματα προστασίας και διατήρησης των προστατευόμενων οικοσυστημάτων. Από την άλλη πλευρά, πολλές φορές σε ορισμένες θέσεις του Δρυμού,* ***ο αριθμός των επισκεπτών είναι μεγαλύτερος από αυτόν που μπορεί να δεχτεί η συγκεκριμένη περιοχή. Αυτό έχει ως συνέπεια την πρόκληση διατάραξης τόσο στη χλωρίδα όσο και στην πανίδα της περιοχής. Επιπλέον, ο μεγάλος αριθμός επισκεπτών αυξάνει τις πιθανότητες πυρκαγιών από αμέλεια, καθώς και τους τραυματισμούς άγριων ζώων από την κίνηση των οχημάτων.***

3.

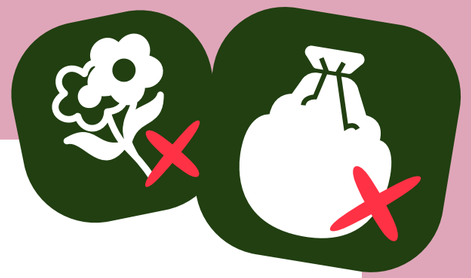

Η μεγάλη επισκεψιμότητα εγείρει και ζητήματα ρύπανσης του φυσικού περιβάλλοντος, όχλησης της άγριας ζωής αλλά και γενικότερων συμπεριφορών μας, όταν επισκεπτόμαστε έναν Εθνικό Δρυμό. Γι' αυτό, στη σκηνή αυτή με τους κανόνες αναφέρεται ρητά στα παιδιά ότι:

> *Μαμά Σάββα: [...] τα άγρια ζώα που ζουν εκεί, όπως τα ελάφια και οι λύκοι, μπορεί να τρομάξουν από ήχους που δεν γνωρίζουν.*
>
> *Μαμά Σάββα: Φανταστείτε να μαζεύαμε όλοι λουλούδια από το δάσος, [...]. Μπορεί να μαζεύαμε και φυτά που είναι σπάνια και να εξαφανιστούν! Καλύτερα να μην πάρουμε και τα μπαλόνια, γιατί μπορεί να μας φύγουν και να κάνουμε σκουπίδια.*

Επομένως, γίνεται σαφές στα παιδιά ποια θα πρέπει να είναι η ενδεδειγμένη συμπεριφορά τους, ώστε να διασφαλιστεί ότι θα συμπεριφερθούν κατάλληλα και, όπως λέει και η μαμά του Σάββα «Θα περάσουν ΥΠΕΡΟΧΑ!», χωρίς να ενοχλήσουν το φυσικό περιβάλλον και την άγρια ζωή του Δρυμού.

Σκηνή 2η:

Ο Εθνικός Δρυμός της Πάρνηθας

Ο Εθνικός Δρυμός της Πάρνηθας είναι μια περιοχή με πλούσια χλωρίδα και πανίδα, έντονη γεωμορφολογική ποικιλομορφία έχοντας σημαντικό ενδιαφέρον σε ελληνικό, αλλά και ευρωπαϊκό επίπεδο, αφού πολλά από τα είδη χλωρίδας που εμφανίζονται στην Πάρνηθα είναι ελληνικά ενδημικά. Η πανίδα παραμένει από τις πλουσιότερες της Αττικής. Εμφανίζονται πολλά είδη θηλαστικών και πτηνών τα οποία προστατεύονται από το ελληνικό και διεθνές Δίκαιο, με σημαντικότερο είδος το Κόκκινο ελάφι. Επίσης, στην Πάρνηθα υπάρχουν πολλά αρχαιολογικά ευρήματα, ιστορικά και πολιτιστικά μνημεία που έχουν αντέξει στο πέρασμα των χρόνων.

Εντός των ορίων του Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας, δεν περιλαμβάνεται κανένας οικισμός, και δεν ασκείται καμία βιοτεχνική ή βιομηχανική δραστηριότητα. Σε μικρή απόσταση όμως από τα όρια του Εθνικού Δρυμού, έχουν θεσμοθετηθεί οι βιομηχανικές ζώνες των Αχαρνών, του Κρυονερίου και των Άνω Λιοσίων, στις οποίες ασκείται εντονότατη βιοτεχνική και βιομηχανική δραστηριότητα. Οι οικονομικές δραστηριότητες που ασκούνται εντός των ορίων του Δρυμού, αν εξαιρεθεί η λειτουργία του Καζίνο της Πάρνηθας, είναι μικρής σημασίας και περιορίζονται σε ήπιες δραστηριότητες που επιτρέπονται στα προστατευόμενα δασικά οικοσυστήματα.

Η γειτνίαση του με το Λεκανοπέδιο της Αθήνας και το επαρκές οδικό δίκτυο που το διασχίζει, καθιστούν τον Εθνικό Δρυμό Πάρνηθας, άμεσα προσβάσιμο από όλες τις πλευρές του. Προσεγγίζεται εύκολα από τα νότια, τα δυτικά και τα ανατολικά. Από τα νότια, είτε από τον ασφαλτοστρωμένο δρόμο που ανεβαίνει από τους πρόποδες της Πάρνηθας (θέση τελεφερίκ) ως την Αγ. Τριάδα (υψόμετρο 1.020 μ), όπου συναντά τον μήκους 16 χλμ. – κλειστό για τα αυτοκίνητα – περιφερειακό δρόμο στον πυρήνα του Εθνικού Δρυμού, είτε μέσω του τελεφερίκ (τηλεβαγόνι), το οποίο ξεκινά από τη θέση Μετόχι και έπειτα από διαδρομή 1.700 μ. φτάνει στο ξενοδοχείο Mont

Σκηνή 2η:

Ο Εθνικός Δρυμός της Πάρνηθας

Parnes. Από τα δυτικά, ασφαλτοστρωμένος δρόμος ανεβαίνει από τον οικισμό Φυλή ως την πηγή Φυλής (17 χλμ.), όπου ξεκινά δασικός δρόμος ως την Αγ. Τριάδα. Στην Ανατολική Πάρνηθα υπάρχει επίσης ασφαλτοστρωμένος δρόμος από την Βαρυμπόπη προς τον Άγ. Μερκούριο, απ' όπου μπορείτε να φτάσετε έως τον Αυλώνα στη Βόρεια Πάρνηθα.

Ο Δρυμός, λόγω της μικρής απόστασης από την Αθήνα, τις ιδιαίτερες αξίες του, τα φυσικά του τοπία, τα υψηλά δάση, την ποικιλία της βλάστησης, του ανάγλυφου, των πολλών πηγών κ.τ.λ. αποτελεί ιδανικό τοπίο για δραστηριότητες περιβαλλοντικής αγωγής και άσκησης διάφορων υπαίθριων δραστηριοτήτων (ορειβασία, ποδηλασία κτλ). Υπάρχουν μεγάλοι χώροι αναψυχής (Μπάφι, Μεσσιανό Νερό, Παλαιοχώρι, Αγ. Τριάδα) οι οποίοι διαθέτουν τις κατάλληλες υποδομές για φαγητό και παιχνίδι, ώστε να παρέχεται υψηλή ποιότητα δασικής αναψυχής.

Από την ιστοσελίδα του ΟΦΥΠΕΚΑ

Περισσότερες πληροφορίες για τη θεματική ενότητα:

ΟΦΥΠΕΚΑ, *Μ.Δ. Εθνικών Πάρκων Πάρνηθας, Σχοινιά και Προστατευόμενων Περιοχών Σαρωνικού Κόλπου.*

Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας, *Κόκκινο Ελάφι (Cervus elaphus). Άλλοτε κοινό, σήμερα σπάνιο και απειλούμενο*, έντυπο.

Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας, *ΟΔΗΓΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΠΙΣΚΕΠΤΗ ΤΗΣ ΠΑΡΝΗΘΑΣ*, έντυπο.

Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας, *Φωτιά: ο εχθρός της Πάρνηθας*, έντυπο.

WWF, ΚΟΚΚΙΝΟ ΕΛΑΦΙ.

Σκηνή 2η:

Δραστηριότητα *Το σακίδιό μου για το βουνό*

Στο 1ο μέρος της βιντεοπαρουσίασης περιλαμβάνεται η δραστηριότητα «Το σακίδιό μου για το βουνό» (βλ. αντίστοιχο φύλλο δραστηριότητας για εκτύπωση) και αναφέρεται στην προετοιμασία και την ασφάλεια των παιδιών κατά την επίσκεψή τους στο δάσος. Τα παιδιά αναγνωρίζουν ορισμένες από τις ανάγκες που προκύπτουν, όπως η προστασία από τις καιρικές συνθήκες, και τις συσχετίζουν με τα κατάλληλα ρούχα ή άλλα αντικείμενα, που είναι απαραίτητα για να καλύψουν αυτές τις ανάγκες.

Διαδικασία:

1. Παρουσιάζεται η παρακάτω εικόνα (παύση του βίντεο) και ζητείται από τα παιδιά να περιγράψουν τι βλέπουν.

2. Ο/η εκπαιδευτικός απευθύνει το ερώτημα στα παιδιά: «Τι χρειάζεται να έχουμε μαζί μας στο σακίδιο, όταν πάμε στο βουνό, για να προστατευτούμε από...;» και συμπληρώνει κάθε φορά το ερώτημα με τα 3 στοιχεία (ήλιος, βροχή, πέτρες και κλαδιά).
3. Τα παιδιά σε κάθε ερώτημα απαντούν το αντίστοιχο αντικείμενο και ο/η εκπαιδευτικός τα κατευθύνει ανάλογα. Προτείνεται ως τεχνική η ταυτόχρονη απάντηση από όλα τα παιδιά.
4. Ο/η εκπαιδευτικός συνεχίζει με τις εκφράσεις της διπλανής στήλης: «Τι χρειάζεται να έχουμε μαζί μας στο σακίδιο, όταν πάμε στο βουνό, για να...» συμπληρώνοντας κάθε φορά με μία από τις εκφράσεις (μη διψάσεις, μη χαθείς, για να βλέπεις στο σκοτάδι). Τα παιδιά ανταποκρίνονται με το αντίστοιχο αντικείμενο, όπως παραπάνω.

Σκηνή 2η:

Δραστηριότητα *Πάμε να τραγουδήσουμε!*

Το 1ο μέρος της βιντεοπαρουσίασης ολοκληρώνεται με μια μουσικοκινητική δραστηριότητα (συμπληρωματικά βλ. φύλλο αντίστοιχης δραστηριότητας για εκτύπωση), η οποία αναφέρεται στην προετοιμασία και την ασφάλεια κατά την επίσκεψη στο δάσος.

Διαδικασία:

1. Ο/η εκπαιδευτικός παρουσιάζει την εικόνα με τους στίχους και ακολουθεί τον ρυθμό ή επιλέγει έναν άλλον απλό ρυθμό τραγουδιού (σε αυτήν την περίπτωση απενεργοποιεί τον ήχο από το βίντεο). Τραγουδάει το τραγούδι πρώτα αυτός/ή δείχνοντας στα παιδιά τη σειρά που έχουν μπει τα αντικείμενα.

2. Τα παιδιά επαναλαμβάνουν, για να μάθουν τους στίχους και να ακολουθούν τον ρυθμό. Τα αντικείμενα στην παρουσίαση εμφανίζονται με τη σειρά που αναφέρονται στους στίχους, οπότε τα παιδιά μπορούν να ακολουθούν τις εικόνες των αντικειμένων και να τραγουδούν τον στίχο.

Σκηνή 3η:

Ξεκινά η αφήγηση στην αγέλη των λύκων. Το μικρό λυκάκι πρωταγωνιστεί με απορίες για την επανεμφάνιση του λύκου στην Πάρνηθα.

Σκηνή 3η:

Θεματική ενότητα: **Επανεμφάνιση του λύκου στην Πάρνηθα**

Η επανεμφάνιση του λύκου καταγράφεται από το 2012 στον Εθνικό Δρυμό της Πάρνηθας. Ο λύκος βρήκε πρόσφορο έδαφος στην Πάρνηθα για να επιστρέψει, ενώ είχε εξαφανιστεί από τη δεκαετία του '60. Η φυσική διαδικασία διασποράς του ζώου βρήκε στην Πάρνηθα κατάλληλες συνθήκες εποικισμού, καθώς η παρουσία του ελαφιού εξασφαλίζει τροφή. Το παρόν εκπαιδευτικό πρόγραμμα έχει ως γενικό σκοπό την εξοικείωση των μικρών παιδιών με αυτόν τον μεγάλο θηρευτή και την ενημέρωση για τους τρόπους που μπορούμε να συμβιώσουμε αρμονικά μαζί του. Ήδη ο ΟΦΥΠΕΚΑ (Οργανισμός Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής), που εποπτεύεται από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας: α. έχει υλοποιήσει δράσεις ενημέρωσης προς τους κατοίκους των όμορων Δήμων και στους επισκέπτες του Δρυμού σχετικά με την ορθή συμπεριφορά στο δάσος, στο πλαίσιο του ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ, β. έχει απομακρύνει αδέσποτα σκυλιά και σκουπίδια από τον Εθνικό Δρυμό Πάρνηθας που αποτελούν πιθανές εστίες προσέγγισης του λύκου και γ. από το 2021 έχει ξεκινήσει την υλοποίηση δράσεων διαχείρισης για τον λύκο και το ελάφι.

Από το 2023 υλοποιεί το ευρωπαϊκό πρόγραμμα «LIFE Wild Wolf» με στόχο «την απόκτηση τεχνογνωσίας που θα επιτρέψει την ορθή διαχείριση περιστατικών εμφάνισης λύκων σε αστικές και περιαστικές περιοχές» (Βλ. παρακάτω: *Περισσότερες πληροφορίες για τη θεματική ενότητα*).

Σκηνή 3η:

*Η **επανεμφάνιση του λύκου στον Εθνικό Δρυμό Πάρνηθας** με φυσικό τρόπο αποτελεί μία τεράστια ευκαιρία για την πολύπαθη Αττική και αποκαθιστά, έπειτα από πολλές δεκαετίες, την περιβαλλοντική ισορροπία. Σε μία εποχή που οι απώλειες στη Φύση τείνουν να γίνουν συνήθεια, κατακτήσεις όπως αυτές θα πρέπει να διαφυλαχθούν και να ενδυναμωθούν με στόχο τη διατήρηση και την ενίσχυση της βιοποικιλότητας.*

Οι λύκοι συμβάλλουν στην προστασία και την υγεία των δασών. Υπήρξαν μέρος τους για αιώνες. Σε όποια οικοσυστήματα επανεντάσσονται ή επανεμφανίζονται με φυσικό τρόπο, παρατηρούμε την ευεργετική συνεισφορά τους στην επανάκαμψη αυτών των οικοσυστημάτων και στην επαναφορά των δασών σε υγιή πρότυπα τόσο για την άγρια ζωή όσο και για τον ίδιο τον άνθρωπο. Είναι, παράλληλα, ζωτικό μέρος του πολιτισμού μας, της ιστορίας μας, των ηθών μας.

Πηγή: ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ

Η παρουσία του λύκου στον Ε.Δ. Πάρνηθας, όπως εξάλλου ισχύει και στο σύνολο της κατανομής του είδους στην Ευρώπη, δεν αποτελεί απειλή για τους περιπατητές της Πάρνηθας, καθώς οι λύκοι φοβούνται τον άνθρωπο. Παρόλα αυτά, η παρουσία του είδους στην περιοχή, μπορεί να συνοδευτεί από ζημιές στο κτηνοτροφικό κεφάλαιο. [...]

Αξίζει, τέλος, να σημειωθεί ότι ο λύκος, ως ανώτερος θηρευτής, αναμένεται να επιδράσει θετικά στο οικοσύστημα της Πάρνηθας και στον αυτόχθονα πληθυσμό του ελαφιού. Φυσικά, η αλληλεπίδραση των δύο ειδών πρέπει να παρακολουθείται συστηματικά.

Πηγή: Καλλιστώ

Περισσότερες πληροφορίες για τη θεματική ενότητα:

ΟΦΥΠΕΚΑ, *LIFE WILD WOLF: Τεχνογνωσία για τη διαχείριση περιστατικών εμφάνισης λύκων στην Πάρνηθα.*

ΟΦΥΠΕΚΑ, *Δράσεις διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών, ειδών και οικοτόπων στην περιοχή ευθύνης του τέως Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας.*

ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ, *Συνύπαρξη με σεβασμό στα όρια της άγριας ζωής*, Δελτίο τύπου, 10-01-2022.

Καλλιστώ, *Επιστημονική τεκμηρίωση της επανεμφάνισης του λύκου στην Πάρνηθα.*

VICE Greece, *Η Επιστροφή των Λύκων*, βίντεο.

Σκηνή 3η:

Δραστηριότητα *Χάρτης κατανομής του λύκου στην Ελλάδα*

Στο 2ο μέρος της βιντεοπαρουσίασης παρουσιάζεται η δραστηριότητα με την κατανομή του λύκου στην Ελλάδα (συμπληρωματικά βλ. φύλλο αντίστοιχης δραστηριότητας για εκτύπωση με τίτλο: «Λύκε, λύκε, ζεις εδώ;»). Σχετίζεται με τη θεματική υποενότητα «Ενδιαίτημα και προσαρμογή των ζωντανών οργανισμών» της ενότητας Φυσικών Επιστημών στο πεδίο «Παιδί και Θετικές Επιστήμες» του Προγράμματος Σπουδών για την Προσχολική Εκπαίδευση (2021) και, πιο συγκεκριμένα, με τον στόχο που τίθεται: «Να αναγνωρίζουν τις σχέσεις αλληλεξάρτησης ανάμεσα στους ζωντανούς οργανισμούς και το περιβάλλον στο οποίο ζουν.». Ο/η εκπαιδευτικός ξεκινά δείχνοντας τον χάρτη και στη συνέχεια μαζί με τα παιδιά προσπαθούν να μαντέψουν σε ποια μέρη της Ελλάδας ζει ο λύκος.

Πιο συγκεκριμένα:

1. Ο/η εκπαιδευτικός δείχνει τη διαφάνεια με τον χάρτη και διαβάζει την προσφώνηση της δραστηριότητας: «Παιδιά, θέλετε να δούμε στον χάρτη πού έχει λύκους στην Ελλάδα;».

2. Εξηγεί στα παιδιά ότι αυτός είναι ο χάρτης της Ελλάδας. Με κατάλληλη καθοδήγηση προσπαθούν αρχικά να εντοπίσουν πού περίπου βρίσκονται τα ίδια (π.χ. στην Αθήνα).

3. Ο/η εκπαιδευτικός τα ενθαρρύνει να αναγνωρίσουν στον χάρτη τα σημεία στα οποία υπάρχουν βουνά και να τα αντιπαραβάλουν με τα σημεία που υπάρχει η θάλασσα.

4. Στη συνέχεια, απευθύνει το ερώτημα: «Ο λύκος ζει στα βουνά ή στη θάλασσα;». Εφόσον τεθεί η απάντηση ότι ο λύκος ζει κοντά και γύρω από τα βουνά, τα παιδιά μπορούν να δείξουν τα σημεία αυτά και ο/η εκπαιδευτικός να αρχίσει να εμφανίζει τους λύκους που καλύπτουν τον χάρτη.

Σκηνή 3η:

Θεματική ενότητα:
Κατανομή του είδους στην Ελλάδα

Η κατανομή του λύκου στην Ελλάδα

Η κατανομή του είδους στην Ελλάδα, αν και όχι ενιαία, καλύπτει σημαντικό μέρος της ηπειρωτικής Ελλάδας από την Πάρνηθα και τα Ακαρνανικά όρη έως τη βορειοδυτική Πίνδο και τον Έβρο. Ο λύκος, αν και εξαφανισμένος από την Πελοπόννησο από τη δεκαετία του 1930, πρόσφατα επανεμφανίστηκε με τη μορφή μεμονωμένων ατόμων (καταγραφή που έγινε από τον ΑΡΚΤΟΥΡΟ). Πιο αναλυτικά για τον πληθυσμό του λύκου στην Ελλάδα:

- Ο πληθυσμός του λύκου στην Ελλάδα εκτιμάται σε περίπου 1.000 άτομα.
- Η συνολική έκταση της κατανομής του είδους στην Ελλάδα είναι περίπου 73.305 km^2 και περιλαμβάνει κυρίως ημιορεινές και ορεινές περιοχές αλλά και πεδινές περιοχές που συνορεύουν με ορεινούς όγκους.
- Η πυκνότητα του λύκου στην Ελλάδα παρουσιάζει μια ταύτιση με τις υπόλοιπες Μεσογειακές χώρες, αφού κυμαίνεται στα 1–3 άτομα ανά 100 km^2.

- Σημαντικό για τον γενικότερο πληθυσμό του λύκου στη Βαλκανική χερσόνησο είναι το γεγονός ότι οι υποπληθυσμοί της βόρειας Ελλάδας επικοινωνούν με αυτούς της Αλβανίας, Βόρειας Μακεδονίας και Βουλγαρίας δημιουργώντας έτσι έναν ενιαίο πληθυσμό λύκου που εκτείνεται έως και την ανατολική Ευρώπη.

- Πιθανότατα, λόγω της ποιοτικής βελτίωσης των ενδιαιτημάτων που προτιμά ο λύκος έχει επανακάμψει κυρίως στη βόρεια και τη Στερεά Ελλάδα.

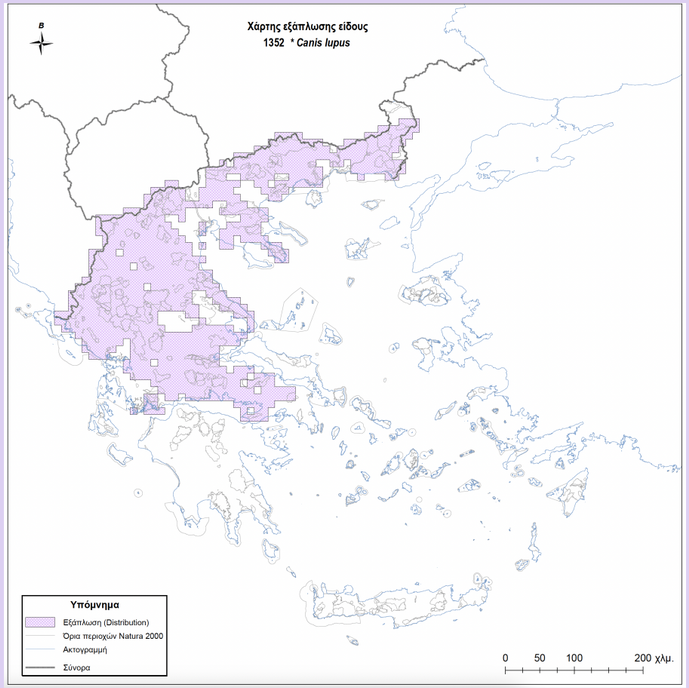

Πηγή: Χάρτης εξάπλωσης είδους, 1352 *Canis lupus στο 4η έκθεση: Έντυπα αναφοράς και χάρτες Θηλαστικών

Σκηνή 3η:

Θεματική ενότητα:
Η Πάρνηθα ως βιότοπος του λύκου

Η συζήτηση των λύκων ολοκληρώνεται με αναφορές στην Πάρνηθα ως βιότοπος των λύκων. Τα χαρακτηριστικά του βιοτόπου της Πάρνηθας οδήγησαν στην επιστροφή των λύκων εκεί.

Ο βιότοπος του λύκου:

- Ο λύκος είναι ένα από τα πιο προσαρμοστικά είδη μεγάλων θηλαστικών.
- Η προσαρμογή του σε ποικίλα περιβάλλοντα και κυρίως στον άνθρωπο και στις δραστηριότητές του οφείλεται στην μεγάλη ευελιξία της συμπεριφοράς του.
- Η επιλογή βιοτόπου από τους λύκους εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη διαθεσιμότητα της τροφής.
- Σε χώρες όπου υπάρχει αφθονία φυσικής λείας για τον λύκο, ο βιότοπός τους ταυτίζεται σχεδόν απόλυτα με τις περιοχές μεγάλης παραγωγικότητας που συντηρούν πληθυσμούς άγριων φυτοφάγων.
- Δύο είναι οι βασικοί τύποι βιοτόπων του λύκου σε μια μεσογειακή περιοχή όπως η Ελλάδα: 1. Οι μεγάλοι ορεινοί όγκοι με πυκνές δασωμένες εκτάσεις, μικρές σχετικά ανθρώπινες δραστηριότητες και σημαντικούς πληθυσμούς μεγάλων θηλαστικών, που αποτελούν τροφή του, και 2. Ημιορεινές περιοχές όπου κυριαρχούν οι θαμνότοποι, η εντατική κτηνοτροφία και οι μικρές καλλιεργήσιμες εκτάσεις, η εκμετάλλευση των οποίων εξακολουθεί να υφίσταται στην παραδοσιακή της μορφή.

Σκηνή 3η:

Θεματική ενότητα:
Η Πάρνηθα ως βιότοπος του λύκου

Η Πάρνηθα ως βιότοπος του λύκου

- Παρά τη μικρή της απόσταση από την Αθήνα, η Πάρνηθα χαρακτηρίζεται από τεράστια βιοποικιλότητα φιλοξενώντας δεκάδες σπάνια είδη φυτών και απειλούμενων ζώων.
- Η **χλωρίδα της Πάρνηθας συγκαταλέγεται στις πιο πλούσιες των ελληνικών βουνών**, καθώς περιλαμβάνει σχεδόν το 1/6 του συνολικού αριθμού φυτών που ενδημούν στην Ελλάδα. Πιο συγκεκριμένα, έχουν καταγραφεί περισσότερα από 1.000 είδη φυτών, μεταξύ των οποίων τα 93 είδη είναι αποκλειστικά ενδημικά της Ελλάδας, σπάνια ή απειλούμενα.
- Ελάφια, λύκοι, αγριογούρουνα, ζαρκάδια, μικρότερα θηλαστικά (αλεπούδες, ασβοί, κουνάβια κ.λπ.), απειλούμενα αρπακτικά πτηνά, ακόμη και κρι-κρι βρίσκουν καταφύγιο στην Πάρνηθα. **Η πανίδα της Πάρνηθας παραμένει μεταξύ των πλουσιότερων της Αττικής** και, παρά τις αντιξοότητες και τις ανθρώπινες επεμβάσεις, διατηρεί τον πιο σημαντικό αριθμό κόκκινων ελαφιών στην Ελλάδα.
- Στην Πάρνηθα ζουν 158 είδη πτηνών, πολλά εκ των οποίων προστατευόμενα, 39 είδη θηλαστικών με τα 25 από αυτά να περιλαμβάνονται στο *Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας* και 32 στη *Σύμβαση της Βέρνης*. Τέλος, έχουν καταγραφεί 29 είδη ερπετών και αμφίβιων. Τα 24 είδη περιλαμβάνονται στη *Σύμβαση της Βέρνης* και 4 είδη στην Οδηγία 92/43.
- Τα 17 από τα 39 θηλαστικά που απαντώνται στην Πάρνηθα είναι νυχτερίδες, οι οποίες περιλαμβάνονται στη Συνθήκη της Βέρνης και στο Ελληνικό Κόκκινο Βιβλίο. Η γεωμορφολογία της περιοχής (τρύπες, σπηλιές) προσφέρει καταφύγιο στις νυχτερίδες. Επίσης, οι μεγάλης ηλικίας συστάδες δέντρων και ιδίως αυτές που βρίσκονται σε υγρές περιοχές, είναι ευνοϊκές θέσεις για είδη νυχτερίδων που ζούν σε κουφάλες δέντρων.

* **Περισσότερες πληροφορίες για τους τύπους οικοτόπων, τη χλωρίδα, την πανίδα και τη γεωλογία του Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας στην ιστοσελίδα του ΟΦΥΠΕΚΑ.**

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ

Ελληνόγλωσση

ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ, *ο λύκος*.

Γιαννάτος, Γ., Bogdanowicz, W., Λιναρδακη, Ε., Panagiotopoulou, H., Patrzyk, M., Siekiera, A., Ιωαννίδης, Ι., Ρέππα, Χ., Αλιβιζάτος Χ., Γκούρλας, Κ., Κοτσίφης Η., Γρίβας, Κ. (2019). *Μελέτη της επίδρασης των λύκων στον πληθυσμό και κινητικότητα του κόκκινου ελαφιού στην Πάρνηθα*. Βιόσφαιρα.

Ηλιόπουλος, Γιώργος (2018). *Η κατάσταση διατήρησης του λύκου στην Ελλάδα, ζητήματα σύγκρουσης και τρόποι αντιμετώπισης (Τεχνική αναφορά), σ. 79. Καλλιστώ Π.Ο.*

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ (2023). *ΤΑ ΒΟΥΝΑ ΜΑΣ: Πάρνηθα*. Επιμ. Μηνακάκης, Βασίλης & Όλγα Χαραμή. Αθήνα: Νέες Καθημερινές Εκδόσεις Μον. ΑΕ.

Καλλιστώ, *ΔΡΑΣΕΙΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΓΡΙΑΣ ΖΩΗΣ: λύκος*.

Λεγάκις, Α. και Π. Μαραγκού (επιμ.) *Το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας*. Ελληνική Ζωολογική Εταιρεία, Αθήνα. ISBN: 978-960-85298-8-5.

Οδηγία *92/43/ΕΟΚ* του Συμβουλίου της 21ης Μαΐου 1992 για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας

Παπανδρέου, Μ. (2019). *Πρόταση για μελέτη και διαχείριση του κόκκινου ελαφιού της Πάρνηθας*. Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας.

Πεντέρη, Ε., Χλαπάνα, Ε., Μέλλιου, Κ., Φιλιππίδη, Α. & Μαρινάτου, Θ. (2022). *Οδηγός νηπιαγωγού – Υποστηρικτικό υλικό. Πυξίδα: Θεωρητικό και Μεθοδολογικό Πλαίσιο-Πρακτικές Εφαρμογές και Διδακτικοί Σχεδιασμοί. 2η Έκδοση*. Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής.

Πεντέρη, Ε., Χλαπάνα, Ε., Μέλλιου, Κ., Φιλιππίδη, Α., & Μαρινάτου, Θ. (2021). *Πρόγραμμα Σπουδών Προσχολικής Εκπαίδευσης Νηπιαγωγείου*. Στο πλαίσιο της Πράξης «Αναβάθμιση των Προγραμμάτων Σπουδών και Δημιουργία Εκπαιδευτικού Υλικού Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης» του ΙΕΠ με MIS 5035542.

Πεντέρη, Ε., Χλαπάνα, Ε., Μέλλιου, Κ., Φιλιππίδη, Α., & Μαρινάτου, Θ. (2022). *Πρόγραμμα Σπουδών Για την Προσχολική Εκπαίδευση – Διευρυμένη Εκδοχή (2η Έκδοση, 2022 ΙΕΠ)*. Στο πλαίσιο της Πράξης «Αναβάθμιση των Προγραμμάτων Σπουδών και Δημιουργία Εκπαιδευτικο Υλικού Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης» του ΙΕΠ με MIS 5035542.

Σύμβαση της Βέρνης, 1979.

topoGuide.gr, *Πανίδα της Πάρνηθας*.

WWF, *Ο λύκος έξω από τα παραμύθια*.

ΦΕΚ 687/Β/10-2-2023, *Πρόγραμμα Σπουδών για την Προσχολική Εκπαίδευση*. Υπουργική Απόφαση 13646/Δ1/2023.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ

Ξενόγλωσση

ANIMALIA, GREY WOLF.

Iliopoulos, Y., Youlatos, D. & Sgardelis, S. (2014). "*Wolf pack rendezvous site selection in Greece is mainly affected by anthropogenic landscape features*", *European Journal of Wildlife Research*, 60(1), pp. 23–34.

IUCN Red List, *Grey Wolf, Canis lupus*.

Karamanlidis, A. A., Czarnomska, S.D., Kopatz, A., Georgiadis, L., Jedrzejewska, B. (2016) "*Wolf population genetics at the south-eastern edge of their European range*", Mammalian Biology, 81, 506–510.

Karamanlidis, A.A., de Gabriel Hernando, M., Georgiadis, L. & Kusak, J. (2017). "*Activity, movement, home range and habitat use of an adult grey wolf in a Mediterranean landscape of northern Greece*", *Mammalia*, 81(1), pp. 95–99.

Mech, L.D. & Boitani, L. (eds. 2007). *Wolves: behaviour, ecology, and conservation*. University of Chicago Press. USA.

Report on the main results of the surveillance under Article 11 for Annex II, IV and V species (Annex B) στο 4η έκθεση: Έντυπα αναφοράς και χάρτες Θηλαστικών.

Φωτογραφίες 1ης βιντεοπαρουσίασης

Οδ. Χλωρίδης/ ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ

Αλ. Καραμανλίδης/ ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ

Μ. Αυγερινού/ ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ

Μ. Αυγερινού/ ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ

Χρ. Στεργιόπουλος/ ΟΦΥΠΕΚΑ

Γ. Βοτάκη/ ΟΦΥΠΕΚΑ

τραγούδι: **Smile, Benjamin Tissot**